

บ้านแม่เหิระใน: โลกใบเล็กของปัญหาใหญ่ในการพัฒนาและการอนุรักษ์

วศินธร แสนสิงห์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมษายน 2556

บ้านแม่เหิระไน: โลกใบเล็กของปัญหาใหญ่ในการพัฒนาและการอนุรักษ์

วศินธร แสนสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง

ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภูมิศาสตร์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
All rights reserved
เมษายน 2556

บ้านแม่เหิยะใน: โลกใบเล็กของปัญหาใหญ่ในการพัฒนาและการอนุรักษ์

วศินธร แสนสิงห์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ถิลา ผาดไชสง-ชัยพานิช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภัก

.....กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภัก

.....กรรมการ

อาจารย์ ดร. วาสนา ละอองปลิว

กิตติกรรมประกาศ

ขอรำลึกถึงบรรพชนคนพื้นถิ่นทุกหมู่เหล่าเผ่าพันธุ์ ทุกเชื้อชาติศาสนา ทุกศรัทธาความเชื่อ ทุกสถานภาพ ทุกสังคม และทุกชนชั้น ที่ร่วมกันเสียสละกำลังกายกำลังใจในการผลิตสร้างพื้นที่อันเอื้อประโยชน์แก่ทุกชีวิตของอนุชนรุ่นหลัง ขอแสดงความเคารพธรรมชาติผู้เปรียบเสมือนพระมารดาของทุกสรรพสิ่ง และที่สำคัญของกราบขอบพระคุณพ่อแม่เป็นอย่างสูงที่ให้โอกาสและให้การสนับสนุนแก่ลูกชายน้อยคนนี้ทุกด้านเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์ ที่ช่วยให้คำปรึกษาชี้แนะและเปิดมุมมองใหม่ต่อพื้นที่และภูมิศาสตร์อันนำไปสู่การวิจัยทางภูมิศาสตร์สังคมชั้นนี้ที่ไม่ใครมีนักภูมิศาสตร์ของเมืองไทยศึกษาในแนวทางนี้มากนัก อาจกล่าวได้ว่าถ้าไม่มีอาจารย์ช่วยชี้แนะแล้วลำพังแค่ผู้วิจัยเองคงไม่มีทางเปิดมุมมองใหม่ต่อพื้นที่และภูมิศาสตร์ด้วยตนเองได้อย่างแน่นอน

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลิวา ผาคไธสง-ชัยพานิช และอาจารย์ ดร. วาสนา ละอองปลิว ที่ได้สละเวลามาเป็นประธานและคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ทั้งยังได้ให้คำแนะนำที่สำคัญซึ่งช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ ญาณสาร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภธินิคนตรี และอาจารย์ ดร. สันฐิตา กาญจนพันธ์ุ ที่คอยให้คำแนะนำและข้อคิดอันเป็นประโยชน์หลายประการ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพร สง่าวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุ่งชล บุญนัคดา และคณาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์ทุกท่านที่ช่วยให้ความรู้ แนวคิด ตลอดจนเทคนิคทางภูมิศาสตร์ที่ผู้วิจัยไม่ใคร่ชำนาญจนสามารถนำไปใช้งานด้วยตนเองได้ และขอขอบพระคุณ The Tokyo Foundation ที่ช่วยสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลา 2 ปี

ขอขอบคุณกรมแผนที่ทหาร ที่ช่วยอนุเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศที่ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์พื้นที่วิจัยได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่ ที่อนุเคราะห์และแนะนำวิธีการสืบค้นจดหมายเหตุจากไมโครฟิล์มที่มีประโยชน์ต่องานวิจัยยิ่ง ขอขอบคุณกรมอุตุนิมวิทยาที่อนุเคราะห์ข้อมูลปริมาณน้ำฝนจังหวัดเชียงใหม่ และขอขอบคุณสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 เชียงใหม่ ที่ช่วยอนุเคราะห์ฐานข้อมูลที่ดินอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบคุณพี่แมวและคุณหญิง ที่ช่วยแจ้งข่าวคราวและให้ความช่วยเหลือในหลายๆ ด้าน ขอขอบคุณอ้ายมนัส ที่ช่วยเอาใจใส่ในการทำหนังสืออนุเคราะห์ข้อมูลที่ทำเป็น ขอขอบคุณน้องเจตน์ น้องปิง น้องตี๋ อ้ายชอบ และพี่น้องห้องแล็บทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศ ซอฟต์แวร์ทางภูมิศาสตร์ และอุปกรณ์ที่จำเป็นต่องานวิจัยในภาคสนามทุกครั้ง

ขอขอบคุณพี่เอ็ดที่ช่วยให้คำแนะนำตั้งแต่เขียน โครงร่างจนถึงบทสุดท้าย ขอขอบคุณ พี่เอ็ดที่ช่วยวิจารณ์และชี้แนะแนวการเขียนงานวิจัยให้มีมุมมองหลากหลายและแหลมคมขึ้น ขอขอบคุณแหวนและเอก ผู้เป็นพี่น้องและเพื่อนร่วมศึกษาและฝ่าฟันอุปสรรคด้วยกันมาหลายปี ขอขอบคุณอ้ายแก้วที่ช่วยแนะนำและให้ข้อมูลชนพื้นถิ่น ในประเทศลาว ขอขอบคุณเสื่อที่ช่วย วิจารณ์งานเขียนในช่วงเวลาอันวิกฤต ขอขอบคุณภูมิ อาร์ม นักชก อ้ายยิ่งทรงที่ช่วยจัดการ ฐานข้อมูลและระบบภูมิสารสนเทศของงานวิจัย และขอขอบคุณพี่น้องนักศึกษาปริญญาโทสาขา ภูมิศาสตร์ทุกท่านที่คอยให้กำลังใจมาโดยตลอด มิตรภาพครั้งนี้ผู้วิจัยไม่มีวันลืม

ขอขอบคุณพี่ที พี่น้อง ภู ชาร่าและ(อดีต)สมาชิกภาคิคนฮักเจียงใหม่ทุกท่านที่ช่วย อนุเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลที่จำเป็น ทั้งยังช่วยแนะนำผู้คนและชุมชนในพื้นที่วิจัยอีกด้วย

ขอขอบคุณพี่ชายเต๋ น้องสาวตาล น้องชายคุณ ที่ช่วยเป็นกำลังใจยามท้อแท้ เป็นที่ ปรึกษายามทุกข์ และคอยเป็นเพื่อนยามสุขด้วยกันตลอดมา

ขอน้อมรำลึกถึงดวงวิญญาณอู๋ปิ่น อุทรา ปราชญ์ชาวบ้านแม่เหิยะใน และพ่อจำวันัย ขจิจิตร นักต่อสู้พื้นถิ่นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการพัฒนาและการอนุรักษ์บ้านแม่เหิยะใน เช่นเดียวกับพ่อหนานประเวศ สายกัปปี้ ปราชญ์ชาวบ้านตำบลแม่เหิยะผู้อุทิศตนศึกษารวบรวม ประวัติความเป็นมาของประเพณีและวัฒนธรรมพื้นบ้านอันทรงคุณค่าที่นับวันจะเลือนหายไป

ขอขอบคุณป้ารัตน์ ลุงแสวง ลุงจำชาติ ลุงปิ่น น้าสง ป้าแดง (ทุกคน) ป้าสม ป้าศรี (ทุกคน) ป้าดี พี่ดา พี่ต่าย อ้ายหนานป๊ว น้องวาด น้องภู บอม แม่นายบัวแก้ว แม่ยอดเรือน อู๋เมา อู๋ตีบ อู๋เกิด อาจารย์เป๊าะ อาจารย์รัตน์ อ้ายยุทธ อ้ายเวทิน พี่รักษ์ จำหมี พี่นุช จำเล็ก ลุงดา ลุงจัน ลุงแสนห์ ลุงเล็ก และชาวชุมชนแม่เหิยะในทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการวิจัย มากกว่าสองปี ขอขอบคุณยายบัวเรว อู๋ขาว อู๋ใจ อ้ายสมาน พ่อน้อยดวงคำ ตลอดจนชาวตำบลแม่ เหิยะ หนองควายและบ้านปงทุกท่าน ที่ช่วยชี้แนะช่องทางในการสืบค้นประวัติศาสตร์พื้นถิ่นของ เชียงใหม่ ที่นับวันจะเลือนหายไปจากความทรงจำของคนเมืองในยุคนี้

สุดท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องกราบขออภัยเป็น อย่างสูง ขอน้อมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ในงานวิจัยด้วยความยินดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จะช่วยเปิดมุมมองและขยายพรมแดนใหม่ของงานวิจัยสาขาภูมิศาสตร์ในเมืองไทยให้ หลากหลายและก้าวหน้ายิ่งขึ้น อันจะช่วยในการพัฒนางานวิจัยสาขานี้ให้แข็งแกร่ง และเป็นพลังใน การขับเคลื่อนทุกภาคส่วนของสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าสืบไป